

Л. О. Сущенко

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти
Запорізького національного університету

ГУМАННО РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ПІДҐРУНТЯ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

У дослідженні визначено й охарактеризовано науково-теоретичні засади процесу побудови гуманно розвивального середовища закладу позашкільної освіти як базису всебічного розвитку особистості вихованця. Акцентовано на ціннісній орієнтації процесу виховання, реалізації сутнісної природи суб'єкта, якій відповідають цінності служіння, а основним ставленням до інших людей – повага та любов. У публікації наголошено на тому, що у реалізації цієї місії велику роль відіграє позашкільна освіта, забезпечуючи організацію змістовного дозвілля дітей відповідно до їхніх нахилів, здібностей, задатків і талантів. А заклад позашкільної освіти виступає епіцентром можливостей всебічно розвиненої особистості вихованця, здатного до творчої самореалізації та самотворення.

У дослідженні схарактеризовано фактори впливу на досліджуваний процес, зокрема: культурологічна спрямованість педагога-професіонала закладу позашкільної освіти як носія і транслятора гуманістичних цінностей; організація продуктивної комунікативної взаємодії між учасниками освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства; формування морально обдарованих вихованців як основної мети гармонійного розвитку особистості; розвиток ціннісно-сміслової сфери здобувачів як детермінанти духовно-зрілого особистісного зростання.

Науково обґрунтовано, що створення гуманно розвивального, етично орієнтованого середовища у закладах позашкільної освіти передбачає реалізацію такого змісту, як: удосконалення ціннісно орієнтованого освітнього процесу в закладах позашкільної освіти із урахуванням вітакультурного підходу із забезпеченням цілісності самовираження кожної дитини; створення максимальних можливостей для особистісного зростання кожного учасника позашкільного освітнього процесу на засадах духовно-моральної педагогіки; забезпечення безперервної розвивальної взаємодії усіх учасників освітнього процесу шляхом створення емоційного підґрунтя, чуттєвої основи контакту; цілеспрямоване формування у вихованців нових цінностей гуманістичного спрямування, духовно-ціннісної платформи, яка є унікальною основою для толерантного сприйняття, поваги, розуміння і творчого самовираження.

Ключові слова: *всебічний розвиток особистості, заклад позашкільної освіти, гуманізм, розвивальне середовище, духовність, діалогічна взаємодія.*

Постановки проблеми. Виховання дітей і молоді є тією педагогічною детермінантою, від ефективності реалізації якої залежить не тільки успіх кожної особистості, а й майбутнє нашої держави. Актуальність досліджуваної проблеми полягає у спрямованості виховання на реалізацію сутнісної природи суб'єкта, якій відповідають цінності служіння, а основним ставленням до інших людей – повага та любов. Це надає людині можливість виходити за межі власних актуальних можливостей.

В умовах нових реалій сьогодення дітям потрібне інше життя, інші перспективи, інше середовище, сповнене можливостями для розвитку творчого потенціалу з активізацією творчого самовираження, здатності до прогнозування, процесуально-евристичного способу виконання діяльності, забезпечуючи при цьому симбіоз розвитку емоційних, інтелектуальних, екзистенціальних якостей підростаючого покоління.

У реалізації цієї місії величезну роль відіграє позашкільна освіта, забезпечуючи організацію змістовного дозвілля дітей відповідно до їхніх нахилів, здібностей, задатків і талантів. А заклад позашкільної освіти, своєю чергою, виступає епіцентром можливостей всебічно розвиненої особистості вихованця, здатного до творчої самореалізації.

Як зазначає фундатор позашкільної освіти в Україні, Т. Сущенко, позашкільна педагогіка – це особлива галузь педагогіки, покликана визначити закономірності формування гармонійно розвиненої особистості засобами позашкільної роботи, які випереджатимуть зміни, що відбуваються в суспільстві; у центрі уваги позашкільної педагогіки – особистість дитини, її потреби та інтереси, а не предмет, не зміст і не метод, чим вона суттєво відрізняється від педагогіки школи [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальною основою дослідження є праці, в яких презентовано:

- теоретико-методичні основи позашкільної освіти в Україні (О. Биковська, Т. Суценок);
- теоретико-методологічні засади позашкільної освіти та виховання (Г. Пустовіт);
- особливості позашкільної еколого-натуралістичної освіти в Україні (В. Вербицький, Г. Пустовіт);
- ідеї історії становлення та розвитку позашкільної освіти (В. Берега, Н. Харінко, Т. Цвірова);
- засади формування гуманістичних цінностей, національної самосвідомості особистості в умовах закладу позашкільної освіти (Т. Гавлітіна, А. Корнієнко, В. Лопатинська);
- особливості функціонування гуртків інформаційних технологій закладів позашкільної освіти (Т. Биковський);
- розвиток креативної особистості у закладах позашкільної освіти (Л. Яременко);
- концепти розвитку творчих здібностей учнів у процесі пошуково-дослідницької діяльності в Малій академії наук України (Л. Ковбасенко, Л. Тихенко);
- теорія і практика діяльності фізико-математичних гуртків закладів позашкільної освіти (Я. Биковський);
- питання соціально-педагогічного потенціалу позашкільної освіти (Т. Алексєнко, О. Безпалько, І. Зверєва, Ж. Петрочко та ін.).

У пошуках можливостей оновлення теоретико-методологічних засад процесу побудови розвивального середовища гуманного характеру у закладах позашкільної освіти як концептуального підґрунтя всебічного розвитку особистості дитини ми виходили з розуміння того, що, *по-перше*, вектором реформування освіти є актуальна науково-педагогічна теорія, ідеєю якої в сучасному інформаційному суспільстві має стати високоінтелектуальна особистість, із розвиненим холистичним мисленням, що вміє знаходити нестандартні рішення, спілкуватися, взаємодіяти з орієнтацією на продуктивне досягнення результату; *по-друге*, як ніколи гостро постає питання про спрямованість освітнього процесу, що забезпечить кожній дитині право на свободу вибору ціннісної позиції, на цінність людського життя, на можливість його дієвого здійснення; *по-третє*, ідеться про реалізацію людиноцентристської ідеї освіти, орієнтованої на набуття особистістю життєвих морально-духовних смислів.

Отже, соціальна значущість та актуальність порушеної проблеми, недостатній рівень її розроблення й наукового обґрунтування зумовили вибір теми наукового дослідження.

Мета статті – визначити й охарактеризувати науково-теоретичні засади процесу побудови розвивального середовища закладу позашкільної освіти як базису всебічного розвитку особистості вихованця.

Виклад основного матеріалу. Концептуальні засади проблеми побудови розвивального середовища закладу позашкільної освіти як концептуального підґрунтя всебічного розвитку особистості базувалося на основі таких положень:

- гуманізації процесу освіти (Ш. Амонашвілі, В. Андрущенко, Г. Балл, І. Бех, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Ковальчук, В. Кремень, В. Солодков, А. Суценок, Т. Суценок, М. Шепелев та ін.);
- особливостей та функціонування особистісно орієнтованих технологій в освітньому процесі (О. Антонова, А. Бойко, Г. Балл, І. Бех, М. Гриньова, О. Дубасенюк, І. Зязюн, Н. Кічук, Н. Ничкало, О. Пехота, І. Прокопенко, Н. Сидорчук, В. Семиченко, І. Тарасенко та ін.);
- морально-етичного розвитку педагога (І. Бех, Г. Васянович, С. Вітвицька, В. Гриньова, І. Зязюн, В. Малахов, О. Отич, О. Сухомлинська, Л. Хоружа, М. Чепіль та ін.);
- теоретико-методичних засадах продуктивної педагогічної комунікації (С. Амеліна, Н. Антонова, Н. Волкова, В. Гриньова, І. Зязюн, А. Курінна, Л. Мамчур, М. Оліяр, М. Пентилюк, О. Савченко, С. Сисоева, В. Семиченко, Н. Султанова та ін.).

При визначенні факторів впливу на процес побудови розвивального середовища закладу позашкільної освіти як базису всебічного розвитку особистості вихованця ми спиралися на наступні принципи: *суб'єктності* (визнання особистості здобувача як суб'єкта педагогічної взаємодії); *цілеспрямованості* (орієнтація педагогом зазначеного процесу відповідно до мети діяльності, усунення недоліків в освітньому процесі); *гуманноцентризму* (партнерська взаємодія суб'єктів освітнього процесу в умовах реалізації гуманістично зорієнтованого підходу); *добровільної участі* (створення умов для вільного самовизначення і самоствердження кожного вихованця, найповнішого розкриття його внутрішніх творчих резервів, мотивація та привабливість мети й дотримання принципу інтелектуальної взаємодії в освітньому процесі); *ампліфікації* (оволодіння знаннями через максимальне збагачення й духовне насичення навчального матеріалу морально-етичним змістом); *розвитку та саморозвитку* (цілеспрямована активність, розвиток в усіх сферах життя); *культуровідповідності* (урахування органічного взаємозв'язку освітнього процесу з культурними надбаннями людства); *конструктивізму* (випереджаючий характер освіти); *толерантності* (принцип пріоритетності людини, повага до інтересів, прагнень, думок учасників педагогічної взаємодії); *нерозривного зв'язку освіти та науки* (інтеграція змісту освітнього процесу з науково-дослідницькою діяльністю).

У пошуках наукової істини ми виходили з того, що одним із факторів впливу на процес побудови розвивального середовища як концептуального

підґрунтя всебічного розвитку особистості має бути *культурологічна спрямованість педагога-професіонала закладу позашкільної освіти як носія і транслятора гуманістичних цінностей*.

На користь цієї думки свідчить хоча б той факт, що особистість викладача – це не тільки сукупність особистісно-професійних рис і характеристик, а цілісне, динамічне утворення, центральним вектором якого є сфера потреб і мотивацій, що становить її соціальну та професійну позицію. В умовах сучасного соціуму до педагогічного працівника, відповідно до завдань, які він має вирішити, висуваються високі вимоги. Окрім глибокої теоретичної підготовки, це має бути педагогічна гнучкість, творчий підхід, володіння технікою раціонального мислення, педагогічними, етичними, психологічними, психотерапевтичними, валеологічними знаннями та уміння ефективно застосувати їх на практиці.

Але, з огляду на сучасну соціокультурну ситуацію, специфіку та характер діяльності закладу позашкільної освіти виникає потреба в особистості педагога з яскраво вираженою культурологічною спрямованістю, який є носієм і транслятором національної культури, духовно-моральних цінностей, здатний до одухотворення життя тих, кого він навчає та виховує.

Як зазначає низка дослідників (С. Машкіна, Т. Усатенко, Л. Хомич, Т. Шахрай) у монографії «Теоретичні засади культурологічного підходу у підготовці педагога до виховної діяльності», в контексті сучасної парадигми освіти, основним завданням культурології є цілісний підхід до розгляду педагогічних феноменів на кожній стадії їх становлення (від локальних культур до традицій і цінностей світових) та концепція системного аналізу функціонування педагогічної системи, що передбачає розгляд всіх учасників освітнього процесу як суб'єктів, які активно засвоюють та перетворюють культуру, утворюють її гуманістичну цінність; ... відтак, культурологічний підхід, будучи методологічною основою і методом проектування особистісно-орієнтованої освіти, дає можливість розглядати її (освіту) як процес оволодіння культурою, спрямований на розвиток, цілісне перетворення особистості людини [2, с. 25].

Не менш актуальною є концептуальна позиція відомих вітчизняних дослідників (А. Бойко, В. Вербицький, О. Литовченко, Г. Пустовіт та ін.) пролем позашкільної освіти, які висувають сучасні вимоги до особистості педагога закладу позашкільної освіти: «він має досконало володіти комунікативними та організаційними здібностями, методами науково-дослідної та експериментальної роботи; вміти розробляти пропозиції щодо підвищення ефективності навчально-виховної роботи, створювати і працювати з творчими групами із розроблення інноваційних соціально-пе-

дагогічних технологій, цільових комплексних та інших освітніх програм; запроваджувати ефективні форми навчально-виховної, суспільно-масової, просвітницької роботи; вивчати, узагальнювати та поширювати кращий педагогічний досвід з проблем планування та організації роботи клубів, секцій, інших творчих об'єднань учнів; розробляти власні методичні рекомендації, програми, посібники з проблем позашкільної освіти, підтримувати постійні зв'язки з методичними службами різних установ та педагогами-практиками інших типів навчальних закладів» [3, с. 246].

Саме тому об'єктивним фактором сьогодення виявляється нагальна тенденція щодо оновлення й модернізації діяльності закладів позашкільної освіти взагалі, і педагогів, зокрема. У контексті осмислення проблеми культурологічної спрямованості педагогічного працівника закладу позашкільної освіти нами визначено, що це високорозвинена, високодуховна моральна особистість з новим педагогічним мисленням, яка небайдужа до життя дітей, вірить в них, вміє їх захопити, радіти їхнім успіхам і досягненням, завжди іде назустріч у будь-яких справах. Ідеться про гуманізацію позашкільного освітнього процесу, сповненого високими морально-духовними переживаннями з утвердженням взаємин поваги й справедливості всіх його учасників із максимальним розкриттям потенційних можливостей дитини, стимулюючи до особистісно розвивальної творчості.

Отже, враховуючи наведені вище положення, визначимо інваріанти у діяльності педагога закладу позашкільної освіти, які, на нашу думку, зумовлюють ефективний позашкільний освітній процес з метою гармонійного розвитку вихованців. Насамперед, – це: формування у здобувачів здатності усвідомлювати себе як особистість; культивування у них цінності іншої людини; застосування «ефекту генерації» в позашкільному освітньому процесі (процес генерування дитиною суджень морально-духовного змісту); культивування у дітей досвіду вільно приймати особистісні рішення відповідно до етичних норм; розвиток свідомої творчої активності суб'єктів; формування єдиних моральних пріоритетів (людина – як найвища цінність суспільства; свобода і права – як загальнолюдські цінності; справедливість і гуманізм – базові засади людських взаємин) та ін.

Одним із складних методологічних питань постає вибір характеру та логіки побудови інтелектуально-моральної взаємодії суб'єктів позашкільного освітнього процесу. Ідеться про *організацію продуктивної комунікативної взаємодії між учасниками освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства*.

Дослідники теорії комунікації доводять, що спілкування дає змогу успішно і цілеспрямовано реалізовувати комплекс заходів з формування

гармонійно розвиненої особистості. Як провідна детермінанта всієї системи психічних процесів, комунікація є одним із центральних засобів, за допомогою якого здійснюються доцільні виховні впливи.

На нашу думку, об'єднувальною ціннісно-смісловим центром спільної перетворювальної діяльності педагогів та вихованців є побудова міжособистісного спілкування за умов, коли педагогічний працівник розуміє дитину, вибудовує гармонійні відносини з нею, сприймає її як цінність і передбачає орієнтацію на її індивідуальну неповторність, керуючись переконливою комунікацією, що ґрунтується на взаємній повазі, довірі, емоційному контакті.

Дійсний член Національної академії педагогічних наук України, доктор психологічних наук, професор І. Бех ототожнює продуктивне спілкування учасників освітнього процесу з глибинними, духовними прагненнями, зауважуючи: «саме так реалізується парадигма гуманістично спрямованого, розвивального виховання; вона виходить із комунікативної природи особистості; суть такого виховання проявляється у процесі духовної взаємодії, діалогічного, що взаєморозташовує до щирого спілкування, суб'єкт-суб'єктних відносин вихователів і вихованців, які ґрунтуються на спільній рівності; ця виховна парадигма орієнтована на створення Я-духовного особистості» [4, с. 240].

Тому одним із ключових пріоритетів у процесі створення гуманно розвивального середовища закладу позашкільної освіти як базису гармонійного розвитку особистості виступає духовна культуродомінантність педагогічного спілкування на засадах педагогіки партнерства.

У цьому контексті особливої значущості набуває інтеграційний фактор майстерності педагога у позашкільному освітньому процесі, який виявляється у: досягненні продуктивності виховної дії, що потребує гармонійного контакту педагога та дитини, і в результаті забезпечуватиме ту психологічну налаштованість, завдяки якій, особистість демонструє готовність прийняти вимоги, почуття, прагнення іншої людини; застосуванні комунікативно-перцептивних каталізаторів виховного процесу, які мають особистісно-перетворювальний потенціал; проектуванні позитивної метафоричної системи; гуманно особистісній орієнтації суб'єктів взаємодії через особистісне взаємозбагачення й взаємопроникнення у світ почуттів і переживань один одного; дотриманні етичних принципів між учасниками взаємодії (вияв поваги до особистості, його позиції, думок, міркувань) тощо.

Тому наступним закономірним кроком у визначенні факторів впливу на досліджуваний процес виступатиме *формування морально обдарованих вихованців як основної мети гармонійного розвитку особистості*.

Слід зазначити, що в науковому пізнанні фактор моралі – необхідний складник руху до істини, а тому потреба об'єктивного відношення – умова об'єктивності пізнання в науці, формуванні взаємовідносин між людьми, ставленні до людей, до себе самого. Моральність ставлення особи до себе самої, для оточення означає необхідність самопошуку для самореалізації, ідеться про духовність потреб, способи формування культури моральних відносин.

Мораль є ціннісно-смісловим ядром діяльності вихованця і саме за спеціально створених психолого-педагогічних умов в закладі позашкільної освіти здобувач має усвідомлювати себе суб'єктом моральності, тобто морально свідомою особистістю. Тому у практичній площині цілі виховання об'єктивуються в етичних поняттях духовності, честі, добра, благородства тощо, саме в контексті морального розвитку дитини.

У процесі керування як виховного методу, що розгортається в діяльності педагога, вихованець розвивається, розвиває сам себе, оскільки здійснює внутрішню діяльність, спрямовану на моральне самосдосконалення. Підкреслимо, тільки за таких умов може виникнути момент розвитку, що виступає процесом морального розвитку як саморозвитку. Отже, виховну діяльність педагога слід класифікувати як спеціальне створення умов для морального саморозвитку особистості дитини. У цьому аспекті мораль є не тільки важливим фактором розвитку педагогічної культури, а й регулятором гуманістичних взаємин суб'єктів освітнього процесу.

Цілком справедливо, з цього приводу, зазначає І. Бех, що соціально-моральне виховання здійснюється за рахунок розвитку у вихованців таких цінностей як честь, справедливість, солідарність, лояльність, милосердя, дружелюбність; формування вираженої у поведінці моральної позиції, у тому числі здатності до свідомого вибору добра; розвиток співпереживання і формування позитивного ставлення до людей, у тому числі до осіб з обмеженими можливостями здоров'я і недієсправними; розширення співпраці між державою і суспільством, громадянськими організаціями й інститутами у сфері соціально-морального виховання підростаючої особистості; сприяння формуванню у дітей та молоді позитивних життєвих орієнтирів і планів; надання допомоги вихованцям у виробленні моделей поведінки у різного роду важких життєвих ситуаціях, у тому числі проблемних, стресових і конфліктних [4, с. 190].

Здатність до співпереживання, вияв доброзичливості, щирість у вираженні почуттів, людяність, відкритість, підтримка, піклування, допомога, справедливість, оптимізм – це ті домінуючі моральні якості, що детермінують всебічний і гармонійний розвиток дитячої особистості.

Підсумовуючи, зазначимо: пріоритетними напрямками педагога у побудові морально обдарованої особистості виступає, перш за все, формування культуротворчих і формувальних потенцій кожного вихованця, здатного до самореалізації на духовному рівні: вчити дитину бути людиною, яка здатна жити гідно, вести активне життя, бути щасливою, усвідомлювати сенс життя; вчити пізнавати себе і своє оточення, здобувати знання і вивчати світ; навчати конструктивно оцінювати світ, у відповідності до норм загальнолюдської моралі; навчати проявам комунікативної активності, опановувати нові простори комунікації, вбудовуючи продуктивну партнерську взаємодію на засадах морально-етичної культури; врешті-решт, моральні цінності мають стати основою моральної культури вихованця, творення людського «Я» та перетворення його на суб'єкта відповідальної, морально-смыслотворчої діяльності.

Зробимо спробу доповнити наявні концептуальні підходи ще одним напрямом, який надасть змогу нетрадиційно підійти до розуміння центрального конструкту нашого дослідження «гуманно розвивальне середовище закладу позашкільної освіти».

Вважаємо, що *розвиток ціннісно-смыслової сфери вихованців як детермінанти їхнього духовно-зрілого особистісного зростання* є орієнтиром у філософії життєтворчості кожної людини.

Цілі морально зрілої особистості вихованця вкорінені в системі його індивідуальних цінностей, завдяки чому вони виконують функцію організації життєдіяльності. Система цінностей здобувача (смыслжиттєві цінності) має формуватися у позашкільному освітньому процесі через формування наскрізних людських цінностей, які є невід'ємним складником становлення цілісної особистості, зокрема: чесність, порядність, справедливість, емпатія, щирість, повага, толерантність, солідарність, співчуття, солідарність, дружба, альтруїзм, милосердя, гідність, любов та ін. Осмислення моральних цінностей найбільш повно відображає життя людини в умовах її повсякдення, орієнтує на виявлення ціннісно-смыслової регуляції, як діяльності, так і особистісного зростання.

У своєму науковому доробку І. Бех характеризує цінності у духовній сфері особистості, акцентуючи на тому, що «духовна цінність на індивідуальному рівні є надбанням особистості, що втілює високосмысловий етичний імператив, через власну безумовну значущість якого особистість виділяє, усвідомлює своє Я-духовне, а поведінкова сфера цього Я стає простором суспільно цінної життєдіяльності. Поняття «духовна цінність» є макромоделлю спрямованого сходження підростаючої особистості до вершин духо-

вності. Таке сходження передбачає поетапне оволодіння нею рядом компонентів, що впливають із даного поняття. Вони будуть розкриті у подальшому нашому викладі. Спрямовано привласнити духовну цінність підростаюча особистість може лише у процесі духовно орієнтованого виховання, яке розгортається на основі вицлененого нами поняття про духовну цінність і апелює до її розуму, почуттів і волі» [4, с. 9].

Тому домінантою в концептуальному осмисленні постає формування духовно зрілої особистості із розвиненою ціннісною системою, яка є дієво-активним носієм моральних норм, а система особистісних цінностей – індикатором гармонійно розвиненої особистості. Слід зазначити, усвідомлені та свідомо реалізовані цінності стають справжніми регуляторами тільки за умови вкорінення в особистість, невіддільні від її «Я». Таким чином, цінності світоглядного характеру, духовні цінності є смысловими орієнтирами діяльності вихованців, забезпечуючи відповідний рівень самосвідомості та самоорганізованості.

Висновки і пропозиції. Отже, спираючись на численні наукові розробки, які доводять необхідність створення гуманно розвивального, етично орієнтованого середовища у закладах позашкільної освіти, ми дійшли висновку, що цей аспект передбачає реалізацію такого змісту:

- удосконалення ціннісно орієнтованого освітнього процесу в закладах позашкільної освіти з урахуванням вітакультурного підходу із забезпеченням цілісності самовираження кожної дитини;
- створення максимальних можливостей для особистісного зростання кожного учасника позашкільного освітнього процесу на засадах духовно-моральної педагогіки;
- забезпечення безперервної розвивальної взаємодії усіх учасників освітнього процесу шляхом створення емоційного підґрунтя, чуттєвої основи контакту;
- цілеспрямоване формування у вихованців нових цінностей гуманістичного спрямування, духовно-ціннісної платформи, яка є унікальною основою для толерантного сприйняття, поваги, розуміння, творчого самовираження й самовиявлення.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні особливостей психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу в закладі позашкільної освіти.

Список використаної літератури:

1. Сущенко Т.І. Позашкільна педагогіка: теорія, історія, практика : наук.-метод. посіб. ; Нац. акад. наук України, Нац. центр «Мала акад. наук України», Класич. приват. ун-т. Київ : Праймдрук, 2011. 298 с.
2. Машкіна С.В., Усатенко Т. П., Хомич Л.О., Шахрай Т.О. Теоретичні засади культурологіч-

ного підходу у підготовці педагога до виховної діяльності : монографія. Київ : ІПООД НАПН України, 2016. 168 с.

3. Формування у вихованців позашкільних навчальних закладів базових компетентностей : монографія / В.В. Вербицький, Л.М. Бондар, А.Е. Бойко, А.В. Корнієнко, Т.М. Кречотіна, О.В. Литовченко, О.П. Липецький,

О.І. Любич, В.Л. Маринич, В.В. Мачуський, Н.В. Перепелиця, О.В. Просіна, Г.П. Пустовіт, Н.Ю. Сидоренко, Л.В. Тихенко ; за ред. В.В. Мачуського. Харків : «Друкарня Мадрид», 2015. 330 с.

4. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ – Чернівці : «Букрек», 2018. 320 с.

Sushchenko L. Humane developing environment of the out-of-school education institution as a conceptual basis for comprehensive development of a personality

The urgency of the studied problem is in the direction of education to realize the essential nature of the subject, which corresponds to the values of service and the main attitude towards other people is respect and love. It provides the person the opportunity to go beyond their own actual capabilities. In the publication it is emphasized that in the implementation of this mission out-of-school education institution plays a huge role, providing the organization of meaningful leisure for children according to their inclinations, abilities and talents. And the out-of-school education institution is the epicenter of opportunities of comprehensive development of a personality, capable of creative self-realization.

It is determined that the out-of-school education institution is a component of the out-of-school education system, which provides knowledge, forming skills and abilities for interests, meets the needs of the individual in creative self-realization and intellectual, spiritual and physical development, preparation for active professional and social activities, creates conditions for social protection and organization of meaningful leisure in accordance with abilities, talents and health condition of students and listeners. In search of opportunities to update the theoretical and methodological foundations of the process of building a humane developing environment in out-of-school education institutions as a conceptual basis for comprehensive development of a child we proceeded from the understanding that, firstly, the vector reforming education is an actual scientific and pedagogical theory, the idea of which in the modern information society should become highly intelligent personality with developed holistic thinking, able to find non-standard solutions, communicate, interact with a focus on the productive achievement of results; secondly, the question of orientation of the educational process, which will ensure every child the right to freedom to choose a value position, the value of human life, the opportunity of its effective implementation; thirdly, it is about implementation human-centered idea of education focused on the acquisition of the individual vital moral and spiritual meanings.

The study characterizes the factors influencing the study process, in particular: cultural orientation of the teacher-professional of the out-of-school education institution as a carrier and translator of humanistic values; organization of productive communicative interaction between participants of the educational process based on partnership pedagogy; formation of the moral culture of students as the main goal of the harmonious development of personality; development of value-semantic sphere of applicants as determinants of spiritually mature personal growth.

Key words: *comprehensive personal development, out-of-school education institution, humanism, developmental environment, spirituality, dialogic interaction.*